

Rizika a komplikace užívání BZD a Z-hypnotik u seniorů Možnosti léčby

MUDr. Martin Konečný

- *Ambulance psychiatrie, psychoterapie a psychosomatiky*

Oblastní nemocnice Příbram

- *Centrum pohybové medicíny Pavla Koláře, Praha*

Délka dožití ve zdraví ČR x Švédsko (HFA WHO)

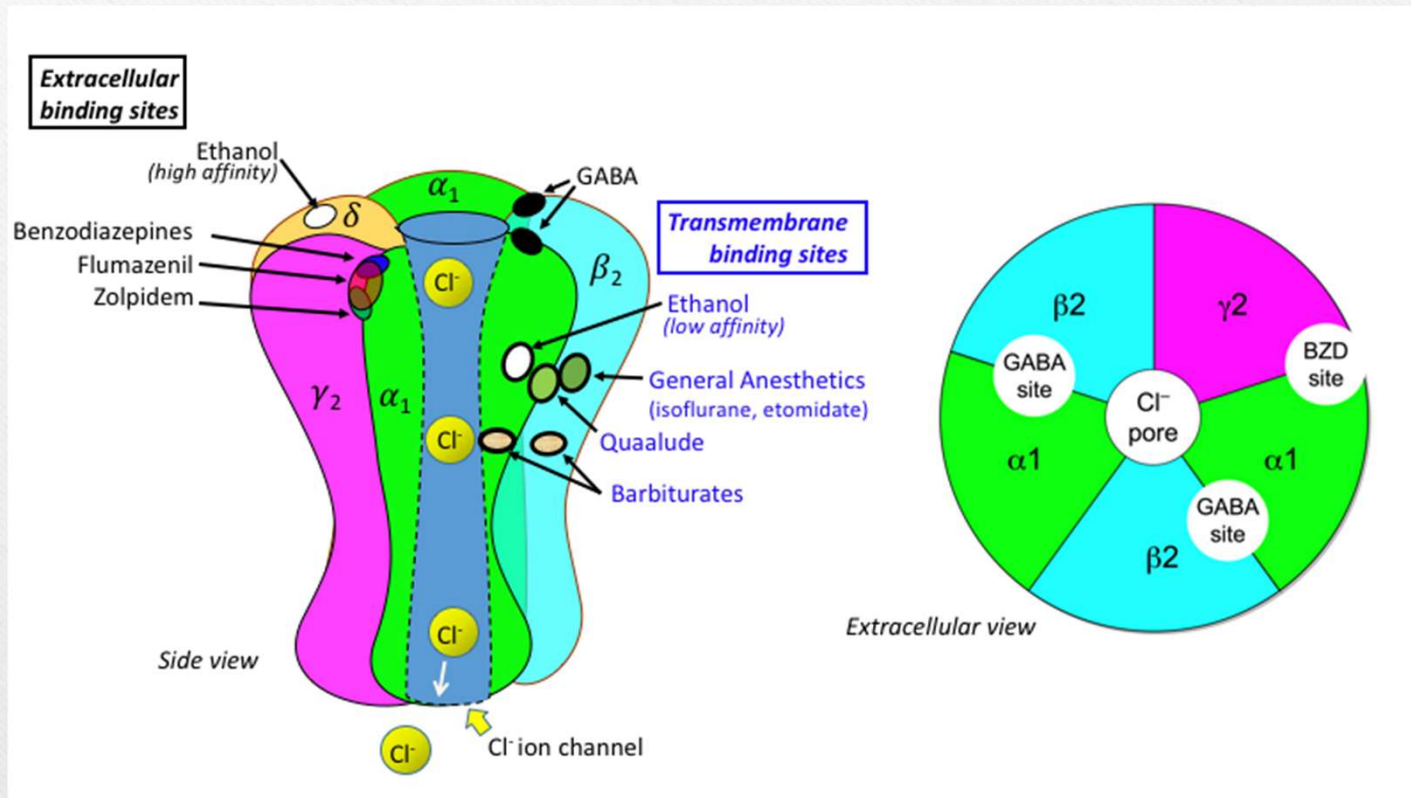
		MUŽI	ŽENY
Česká republika	1962	62,8	63,7
	2010	62,2	64,6
rozdíl		-0,6	+1,3
Švédsko	1962	62,4	61,9
	2010	71,7	71
rozdíl		+9,3	+9,1

Příčiny nízké doby dožití ve zdraví v ČR

- Životní prostředí
- Kvalita potravin
- Životní styl
- Spotřeba návykových látek
  - Nikotin
  - Alkohol
  - Sedativa a hypnotika
  - Ostatní

Analyzované skupiny látek

Charakteristika analyzovaných látek

- Zvýšená tolerance při užívání delším > 3t/6t
- Cross-tolerance
- Společné antidotum F10.0, F13.0 a F19.0
- Psychické a somatické příznaky při abusu F10.1, F13.1 a F19.1
- Syndrom závislosti F10.2, F13.2 a F19.2
- Odvykací stav po vysazení F10.3, F13.3 a F19.3
- Odvykací stav s deliriem F10.4, F13.4 a F19.4
- Psychóza po vysazení nebo během užívání F10.5, F13.5 a 5
- Deteriorace mnestických funkcí F10.6, F13.6 a F19.6(pseudodemence)
- Dementogenní, depresogenní a anxiogenní efekt F10.7, F13.7 a 7

Rizika užívání BZD a Z-hypnotik

- Doporučená max. délka užívání 3-6 týdnů!!!
- Syndrom zvýšené tolerance u škodlivě užívajících:
  - Podrážděnost, nervozita, vnitřní chvění, tremor, pocení
  - Myalgie, artralgie, dorsalgie, cefalea, gastralgie
  - Palpitace, nausea, vomitus, polakisurie
  - Instabilita, opakované pády
  - Dyssomie, deprese, demence,
  - Halucinatorní syndrom, narůstající riziko suicidální aktivity
- Rozvoj odvykacího stavu u závislých po abruptivním vysazení:
  - Výše uvedené
  - Epileptický záchvat
  - Delirium
  - Smrt

Škodlivé užívání - MKN-10

■ Kritéria F13.1:

- Požití vede k poškození
- Poškození je jasně prokázáno
- Poškození 1m nebo vícekrát za 1 rok
- Vylučovací kritéria (F 13.0 nevylučuje F13.1)

Syndrom závislosti - MKN-10

- Kritéria 13.2: 3x 1m
- Craving
- Snížené sebeovládání
- Charakteristické projevy odvykacího stavu
- Průkaz tolerance
- Zaujetí užíváním
- Trvalé užívání i přes poškození

Spotřeba BZD a Z-hypnotik v ČR podle DDD

2016	Miliardy Kč	DDD v mil.	% DDD
Spotřeba léků ČR	64,25	6542	100
Spořeba ATC-N	6,91	653,8	10
BZD a Z-h		123,2	1,9

Odhad počtu uživatelů v ČR: BZD a Z-hypnotika celkem

	2011	2016
Počet obyvatel ČR celkem	10 436 560	10 578 820
Skupina obyvatel > 35	6 183 123	6 503 171
Skupina obyvatel > 65	1 701 436 (16,3%)	1 988 922 (18,8%)
Ohad počtu uživatelů celkem ze spotřeby	944 509	884 488
% uživatelů z celkového počtu obyvatel	9,05	8,36
% uživatelů přepočtené na skupinu > 35 let	15,27	13,60
% uživatelů přepočtené na skupinu > 65 let	55,51	44,47

Počty uživatelů v některých zemích, srovnání s odhadem pro ČR

2012-2018	Počet ob. v mil.	Počet ob. 65+ v mil. a %	% ob. uživatelů /závislých	% 65+ uživatelů /závislých
Skotsko	5,3	0,9 (cca 16,4%)	5,4	33
Francie	65,1	13,1 (20,1)	3,3	30
Španělsko	46,1	8,9 (19,4)	3,9	20
Kanada	33,1	4,4 (13,4)	2,7	20
Austrálie	24,9	3,9 (15,7)	2,3	15
ČR 2016 odhad	10,5	1,9 (18,8)	8,4	44

Závěry z přehledu SÚKL za r. 2016

- Hrubý odhad spotřeby představuje asi 850 tisíc obyvatel užívajících BZD a Z-hypnotika v r. 2016 – tzn. mírný pokles oproti r. 2011
- To představuje cca 8% z celé populace, cca 14% z populace starších 35 let a cca 44% populace starších 65 let
- Jde o údaje zhruba srovnatelné s údaji z dalších západních zemí
- **TYTO ÚDAJE ZNAMENAJÍ DE FACTO PANDEMII UŽÍVÁNÍ BZD A Z-HYPNOTIK ZŘEJMĚ VE VĚTŠINĚ ZÁPADNÍCH ZEMÍ!**

Spotřeba podle DDD (tbl + gtt) 2011-2019

LÁTKA (DDD)	DDD 2011	DDD 2013	DDD 2015	DDD 2017	DDD 2019	%z2019
Alp (1mg)	29 997 370	27 093 663	26 044 398	26 156 660	25 388 123	20,1
Bro (10mg)	9 006 957	7 399 188	6 536 543	6 125 996	5 653 575	4,5
Cin (40mg?)	276 730	326 610	319 760	269 260	350 510	0,3
Clob(20mg)	80 100	127 030	190 320	269 410	286 620	0,2
Dia(10mg)	10 231 860	8 268 700	5 015 300	6 591 990	5 851 410	4,6
Chlo(30mg)	646 163	641 390	636 403	434 576	311 835	0,2
Klon(8mg)	4 023 787	4 353 287	4 390 184	4 185 887	4 365 304	3,4
Med (20mg)	277 738	281 875	285 963	229 325	184 238	0,1
Mid(15mg)	2 586 245	2 438 555	2 072 985	2 096 810	176 105	0,1
Oxa(50mg)	2 041 064	1 981 860	1 951 180	1 911 148	1 626 664	1,3
Tof(50mg?)	402 940	333 800	334 380	327 200	331 960	0,3
Zol(10mg)	59 502 528	63 793 485	72 647 600	75 720 085	80 309 842	63,4
Zop (7,5mg)	1 343 020	1 396 000	1 603 360	1 635 990	1 786 370	1,4
Celkem	120 416 502	118 435 443	122 028 376	125 954 337	126 622 556	

Výpadek
Dormica
2018-2019

2011/2015/
a 2011/2019
cca 1,5 a 5%

Spotřeba BZD a Z-hypnotik v kg 2011-2019

LÁTKA	kg 2011	kg 2013	kg 2015	kg 2017	kg 2019	15/11 (%)	19/11 (%)	%z2019
Alp	30,00	27,09	26,04	26,16	25,39	-13	-15	2,3
Bro	90,07	73,99	65,37	61,26	56,54	-27	-37	5,0
Cin	11,07	13,06	12,79	10,77	14,02	16	27	1,2
Clob	1,60	2,54	3,81	5,39	5,73	138	258	0,5
Dia	102,32	82,69	50,15	65,92	58,51	-51	-43	5,2
Chlo	19,38	19,24	19,09	13,04	9,36	-2	-52	0,8
Klon	32,19	34,83	35,12	33,49	34,92	9	8	3,1
Med	5,55	5,64	5,72	4,59	3,68	3	-34	0,3
Mid	38,79	36,58	31,09	31,45	2,64	-20	-93	0,2
Oxa	102,05	99,09	97,56	95,56	81,33	-4	-20	7,2
Tof	20,15	16,69	16,72	16,36	16,60	-17	-18	1,5
Zol	595,03	637,93	726,48	757,20	803,10	22	35	71,4
Zop	10,07	10,47	12,03	12,27	13,40	19	33	1,2

Celkem	1 058,28	1 059,85	1 101,97	1 133,45	1 125,22	4	6	
---------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	----------	----------	--

Doporučený postup léčby u F13x

- Doporučené postupy psychiatrické péče IV:
  - Převod na BZD s dlouhým biologickým poločasem – Rivotril, Diazepam
  - Postupné snižování až do vysazení (1-2 týdny 50%, 1-2 týdny 25%, vysadit)
- Praxe:
  - pokus o vysazení během 2-6 týdnů
  - krátká abstinence
  - recidiva s návratem k pravidelnému užívání

Fungující postup u F13x

1. krok

- Nastavení substituční dávky Rivotrilu v tabletách
- zavedení vhodné další léčby (nenávyková anxiolytika a/nebo hypnotika, psychoterapie):
  - Buspiron, guaifenezin, hydroxyzin, promethazin
  - Citalopram, sertralin, mirtazapin, trazodon ad.
  - Melperon, levomepromazin ad.

Fungující postup u F13x

2. krok

- Převod vytitrované dávky klonazepamu na kapky
- Redukce kapek o 0,1mg á 4-12 týdnů (podrobný rozpis je předán pacientovi)
- Během snižování BZD je pomalu navyšována alternativní anxiolytická a hypnotická léčba
- Celková doba vysazování: 6měsíců až roky!!!
- Důležité je klinické vedení pacienta, oceňování dosaženého pokroku
- Zásadní význam pro úspěch léčby mají:
  - edukace s objasňováním výskytu obtíží v souvislosti s biologickým poločasem klonazepamu
  - motivace
  - emoční podpora

Příklad rozpisu vysazení klonazepamu 0,5mg na 51 týdnů

■ 1. týden	5 kapek po celý týden
■ 2-3. týden	4/5/5/5/4/5/5/
■ 4-5. týden	4/5/5/4/5/5/4
■ 6-7. týden	5/4/5/4/5/4/5
■ 8-9. týden	4/4/5/4/4/5/4
■ 10-11. týden	4 kapky po celý týden
■ 12-13. týden	3/4/4/4/3/4/4
■ ...	
■ 46-47. týden	0/1/1/0/1/1/0
■ 48-49. týden	0/1/0/1/0/1/0
■ 50-51. týden	0/0/1/0/0/1/0
■ 52. týden	vysadit

Kazuistiky

- Celkem v naší ambulanci odléčeno okolo 1200 pacientů.
  - Téměř 100% úspěšnost vysazení, minimum recidiv.
  - Dramatické zlepšení zdravotního stavu.
-
- Pan Jaroslav – 78 let, závislost na alprazolamu delší než 30 let
  - Paní Věra – 72 let, závislost na zolpidemu delší než 20 let

Souhrn – minimum pro praxi

- Dodržovat doporučenou dobu podávání návykových sedativ a hypnotik.
- Cílené zjišťovat výskyt komplikací u pacientů dlouhodobě užívajících návyková sedativa a hypnotika.
- Edukovat nemocné pokud jde o dementogenní a depresogenní účinek návykové léčby.
- Sledovat souvislost nepravidelného užívání BZD a Z-hypnotik s nadužíváním alkoholu.
- Velmi pomalým snižováním substituce lze zbavit abusu a jeho komplikací i seniory +80.

Děkuji za pozornost

martin.konecny@onp.cz

martin.konecny@cpmpk.cz

www.psychosomatika.net

GSM: 737 444 577